

**Helpdeskvraag (HDxxxx) van Mw. Kersbergen van de directie Landbouw van het ministerie van LNV ingediend bij het cluster Vitaal Landelijk Gebied
Beleidsondersteunend Onderzoek (BO)**

Het effect van de 2 plafonds van de Uitvoeringsregeling pacht prijzen 2009 op de gemiddelde hoogte van de te betalen pachtprijs per pacht prijsgebied

7 september 2009

**Jan Luijt en Martien Voskuilen
LEI Wageningen UR
Alexanderveld 5
2585 DB Den Haag**

**Postadres:
Postbus 29703
2502 LS Den Haag**

**Fax 070 361 56 24
Tel 070 335 8330**

**Email:
jan.luijt@wur.nl**

Vraag

Het kabinet heeft op 26 juni 2009 besloten de stijging van de pachtprizen van bestaande contracten te voorzien van een extra maximum (naast een maximale pachtprijs van 2% van de vrije verkeerswaarde). Het nieuwe, extra, maximum is dat de pachtprijs van bestaande contracten door toepassing van het veranderpercentage niet meer dan 10% boven de regionorm mag uitkomen. De prijzen van contracten die voor 1 september 2009 al meer dan 10% boven de regionorm van de Uitvoeringsregeling pachtprizen van 2009 liggen worden bevroren. De vraag is wat het gevolg hiervan is voor de hoogte van de na 1 september 2009 te betalen pachtprijs?

Antwoord

De landelijke gemiddelde pachtprijs wordt door het nieuwe maximum van niet meer dan 10% boven de regionorm naar schatting met 24 euro per hectare afgetopt. De impact van het al langer bestaande plafond, van niet meer dan 2% van de vrije verkeerswaarde van een perceel, is niet exact uit te rekenen omdat er geen informatie is over de vrije verkeerswaarde van elk van de individuele verpachte objecten. Een goede schatting¹ geeft evenwel aan dat vanaf 1 september 2009 de hoogst toelaatbare pachtprijs daardoor met 21 euro per hectare daalt. Het gezamenlijke effect leidt tot een daling van de gemiddeld te betalen pachtprijs van 33 euro per hectare tot 566 euro per hectare. Dat is 66 euro per hectare meer dan de laatst betaalde pacht in 2008 van 500 euro/ha. De pachtprijsgebieden met de hoogste veranderpercentages (Rivierengebied, Centraal veehouderijgebied, IJsselmeerpolders, Noordelijk weidegebied en Zuidelijk veehouderijgebied) worden het sterkst afgetopt.

Aanleiding

Voor nieuwe contracten geldt als hoogst toelaatbare pachtprijs in een pachtprijsgebied de grondbeloning (de regionorm). De pachtprijs voor bestaande pachtovereenkomsten in een pachtprijsgebied wordt met ingang van 1 september 2007 gereguleerd via het veranderpercentage. Door dit systeem kan de pachtprijs van een deel van de bestaande overeenkomsten hoger uitkomen dan de regionorm. Naar schatting was dit bij de Uitvoeringsregeling pachtprizen van 2007 het geval voor circa een derde van de overeenkomsten. Naar aanleiding daarvan heeft het kabinet op 26 juni 2009 besloten de stijging van de pachtprizen van bestaande contracten te voorzien van een extra maximum (naast een maximale pachtprijs van 2% van de vrije verkeerswaarde). Het nieuwe, extra, maximum is dat de pachtprijs van bestaande contracten door toepassing van het veranderpercentage niet meer dan 10% boven de regionorm mag uitkomen. De prijzen van contracten die voor 1 september 2009 al meer dan 10% boven de regionorm van de Uitvoeringsregeling pachtprizen van 2009 liggen worden bevroren.

---

¹ De vrije verkeerswaarde van de gepachte objecten van een individuele pachter is gelijkgesteld aan de grondprijs van het landbouwgebied (66) waarin de gepachte objecten zijn gesitueerd. Hierdoor is verondersteld dat de spreiding van de prijzen van de gepachte objecten in elk van de 14 groepen van landbouwgebieden (= pachtprijsgebieden) gelijk is aan de spreiding van de grondprijzen van de landbouwgebieden die tot een pachtprijsgebied behoren (zie bijlage 3).

Uitwerking

In dit verslag wordt het effect van dit nieuwe plafond aan de pachtprijs in beeld gebracht. Daartoe wordt eerst aangegeven wat de nieuwe gemiddelde pachtprijs zou zijn na toepassing van het veranderpercentage voor 2009 zonder beide maxima (tabel 1). Vervolgens wordt het effect van beide maxima afzonderlijk en gecombineerd getoond (tabellen 2 t/m 4).

Verandering hoogst toelaatbare pachtprijs zonder restricties

De hoogst toelaatbare pachtprijs stijgt (zonder plafonds) na toepassing van de veranderpercentages per landbouwgebied van gemiddeld 500 tot 599 euro per hectare, een toename van de landelijk gemiddelde hoogst toelaatbare pachtprijs van 20% (tabel 1). Voor het berekenen van de pachtprijzen van 2008 (laatst betaalde pacht) is verondersteld dat de veranderpercentages volgens de Regeling pachtprijzen van 2007 volledig zijn doorgevoerd, dus zonder rekening te houden met de bovengrens van 2% van de vrije verkeerwaarde of het niet of niet volledig toepassen van de veranderpercentages door de verpachters. Verder is bij de berekeningen uitgegaan van de prijzen van de contracten uit het Bedrijven Informatienet zonder de weging naar het totaal areaal pacht over akkerbouw- en melkveebedrijven per landbouwgebied. Hierdoor wijken de pachtprijzen per gebied in tabel 1 iets af van die van tabel 2.6 van de Nota "Hoogst toelaatbare pachtprijzen per pachtprijsgebied. Berekend over de periode 2003-2007"².

Tabel 1 Verandering hoogst toelaatbare pachtprijs voor los bouw- en grasland (euro/ha) zonder restricties

Pachtprijsgebied	Pachtprijs 2008	Hoogst toelaatbare pachtprijs 2009	Verschil pachtprijs euro/ha	%
Bouwhoek en Hogeland	503	614	111	22
Veenkoloniën en Oldambt	376	414	38	10
Noordelijk weidegebied	456	625	169	37
Oostelijk veehouderijgebied	511	629	118	23
Centraal veehouderijgebied	473	643	170	36
IJsselmeerpolders	680	911	231	34
Westelijk Holland	433	399	-35	-8
Waterland en Droogmakerijen	424	521	97	23
Hollands/Utrechts weidegebied	475	536	62	13
Rivierengebied	464	663	199	43
Zuidwestelijk akkerbouwgebied	516	604	88	17
Zuidwest-Brabant	581	569	-12	-2
Zuidelijk veehouderijgebied	541	708	168	31
Zuid-Limburg	570	541	-28	-5
Nederland	500	599	99	20

² In tabel 2.6 van de Nota is de laatst betaalde pacht per gebied berekend met in achtname van (gewogen met) de feitelijke (uit de Landbouwtelling) verhouding tussen pacht op akkerbouwbedrijven en pacht op melkveebedrijven. Komen er in de Landbouwtelling (ten opzichte van het boekhoudnet) meer pacht voor op akkerbouwbedrijven dan op melkveebedrijven en zijn die op akkerbouwbedrijven hoger geprijsd, dan neemt daardoor de gemiddelde pachtprijs in een pachtprijsgebied toe. In deze exercitie wordt evenwel noodzakelijkerwijs gewerkt met individuele contracten, omdat van elk contract moet worden bepaald of de prijs ervan wel of niet boven 110% van de grondbeloning ligt. Van die individuele pachtcontracten (uit het boekhoudnet) is de populatie niet bekend omdat die niet in de Landbouwtelling en ook niet elders wordt vastgelegd. Met als gevolg dat er niet gewogen kan worden.

Effect maximaal 10% overschrijding van de regionorm

In tabel 2 is het effect van het nieuwe plafond – pachtprizen van bestaande contracten mogen de regionorm met maximaal 10% overschrijden – opgenomen. Pachtprizen die al boven deze norm zitten en waar een positief veranderpercentage voor geldt blijven gelijk. In geval van een negatief veranderpercentage worden ze verlaagd. Door het plafond aan de regionorm wordt de pachtprijs op 22% van het areaal (van de contracten in het informatienet) gecorrigeerd. Na aftopping daalt de gemiddelde pachtprijs van 599 euro per hectare (zonder maxima) met 24 euro tot 575 euro per hectare, een afname van 4%. De landelijk gemiddelde stijging van de hoogst toelaatbare pachtprizen bedraagt dan nog 75 euro per hectare (15%).

Tabel 2 Effect van maximale toegestane overschrijding van de regionorm met 10%

Pachtprijsgebied	Hoogst toelaatbare	Areaal afgetopt %	Hoogst toelaatbare	Verschil pachtprijs	
	pachtprijs 2009 zonder maximum euro/ha		pachtprijs 2009 na aftopping euro/ha	euro/ha	%
Bouwhoek en Hogeland	614	23	589	-25	-4
Veenkoloniën en Oldambt	414	15	404	-10	-2
Noordelijk weidegebied	625	33	599	-26	-4
Oostelijk veehouderijgebied	629	33	603	-25	-4
Centraal veehouderijgebied	643	41	581	-62	-10
IJsselmeerpolders	911	16	874	-37	-4
Westelijk Holland	399	0	399	0	0
Waterland en Droogmakerijen	521	20	498	-23	-4
Hollands/Utrechts weidegebied	536	53	510	-27	-5
Rivierengebied	663	28	604	-59	-9
Zuidwestelijk akkerbouwgebied	604	23	583	-21	-3
Zuidwest-Brabant	569	0	569	0	0
Zuidelijk veehouderijgebied	708	29	659	-50	-7
Zuid-Limburg	541	0	541	0	0
Nederland	599	22	575	-24	-4

Effect maximum van 2% van de vrije verkeerswaarde

In tabel 3 is een schatting gegeven van het effect van het al bestaande plafond: 2% van de vrije verkeerswaarde van het desbetreffende perceel geldt als de hoogst toelaatbare pachtprijs. Voor een benadering van de verkeerswaarde is voor de 66 landbouwgebieden de agrarische grondprijs in 2008 (bijlage 3) berekend³. Als de pachtprijs hoger is dan 2%

³ In 2008 zijn er niet voor alle 66 landbouwgebieden voldoende waarnemingen om een betrouwbare grondprijs te berekenen. Vandaar dat de volgende procedure is gevolgd: eerst is de gemiddelde (over 6 jaar: 2003-2008) afwijking van de grondprijs van elk landbouwgebied berekend, ten opzichte van de grondprijs van de groep van landbouwgebieden (pachtprijsgebieden) waarin het landbouwgebied is gesitueerd (bijlage 3 laat zien hoe de 66 landbouwgebieden zijn geclusterd tot 14 groepen van landbouwgebieden). Vervolgens is die gemiddelde spreiding gebruikt om voor 2008 de prijs per landbouwgebied te berekenen op basis van de grondprijs van het pachtprijsgebied in 2008.

van de grondprijs, dan geldt de 2% als de nieuwe pachtprijs. De aftopping op 2% van de vrije grondprijs van 2008 raakt 14% van het areaal. De gemiddelde pachtprijs daalt met 21 euro per hectare (3%).

Tabel 3 Effect 2% van de grondprijs als hoogst toelaatbare pachtprijs voor los bouw- en grasland

Pachtprijsgebied	Hoogst toelaatbare	Areaal afgetopt %	Hoogst toelaatbare	Verschil pachtprijs	
	pachtprijs 2009 zonder maximum euro/ha		pachtprijs 2009 na aftopping euro/ha	euro/ha	%
Bouwhoek en Hogeland	614	13	580	-34	-6
Veenkoloniën en Oldambt	414	12	395	-18	-4
Noordelijk weidegebied	625	44	579	-46	-7
Oostelijk veehouderijgebied	629	17	599	-30	-5
Centraal veehouderijgebied	643	7	635	-9	-1
IJsselmeerpolders	911	21	851	-60	-7
Westelijk Holland	399	2	397	-2	0
Waterland en Droogmakerijen	521	12	496	-25	-5
Hollands/Utrechts weidegebied	536	0	536	0	0
Rivierengebied	663	6	653	-10	-2
Zuidwestelijk akkerbouwgebied	604	2	602	-2	0
Zuidwest-Brabant	569	6	567	-2	0
Zuidelijk veehouderijgebied	708	16	681	-27	-4
Zuid-Limburg	541	2	540	-1	0
Nederland	599	14	579	-21	-3

Gecombineerde effect van beide maxima

Tabel 4 Effect 2% van de grondprijs of 110% van de regionorm als hoogst toelaatbare pachtprijs voor los bouw- en grasland

Pachtprijsgebied	Hoogst toelaatbare	Areaal afgetopt %	Hoogst toelaatbare	Verschil pachtprijs	
	pachtprijs 2009 zonder maximum euro/ha		pachtprijs 2009 na aftopping euro/ha	euro/ha	%
Bouwhoek en Hogeland	614	23	573	-41	-7
Veenkoloniën en Oldambt	414	15	392	-22	-5
Noordelijk weidegebied	625	47	576	-48	-8
Oostelijk veehouderijgebied	629	38	591	-38	-6
Centraal veehouderijgebied	643	41	581	-62	-10
IJsselmeerpolders	911	25	846	-65	-7
Westelijk Holland	399	2	397	-2	0
Waterland en Droogmakerijen	521	20	492	-29	-6
Hollands/Utrechts weidegebied	536	53	510	-27	-5
Rivierengebied	663	28	604	-59	-9
Zuidwestelijk akkerbouwgebied	604	23	583	-21	-3
Zuidwest-Brabant	569	6	567	-2	0
Zuidelijk veehouderijgebied	708	29	657	-51	-7
Zuid-Limburg	541	2	540	-1	0
Nederland	599	25	566	-33	-6

Tenslotte is er het gecumuleerde effect van beide aftoppingen (tabel 4). Nu gaat het om 25% van het gepachte areaal waarop een van beide aftoppingen van toepassing is. De gemiddelde pachtprijs daalt met 33 euro per hectare tot 566 euro per hectare. Dat is 66 euro per hectare meer dan de laatst betaalde pacht in 2008 (tabel 1, 1^e kolom). De gemiddelde landelijke stijging wordt door beide aftoppingen met een derde teruggebracht.

Bijlage 1 Effecten op bedrijfsniveau

In deze bijlage wordt ingegaan op de effecten van de veranderingen in pachtprizen exclusief en inclusief de beide restricties op de regio-normen op de totale pachtsom op bedrijfsniveau. Hiervoor is eerst het areaal reguliere pacht op akkerbouw- en melkveebedrijven per pacht prijsgebied in beeld gebracht. Uitgaande van de gemiddelde pachtprizen per hectare (opgenomen in voorgaande tabellen) en het gemiddelde areaal reguliere pacht per bedrijf, is de gemiddelde pachtsom per bedrijf berekend. De veranderingen in de pachtsommen per bedrijf zijn vermeld in de tabellen 1a, 2a, 3a en 4a⁴.

Regulier pachtareaal op akkerbouw- en melkveebedrijven

Het areaal reguliere pacht lag in 2008 op ongeveer 381.000 hectare, waarvan circa 261.000 hectare (69%) op ruim 15.000 akkerbouw- en melkveebedrijven met reguliere pacht (tabel 0). Voor het gemiddelde Nederlandse akkerbouw- en melkveebedrijf met reguliere pacht komt dat neer op 17,1 ha reguliere pacht, ofwel gemiddeld 35% van het areaal cultuurgrond per bedrijf (tabel 0).

Tabel 0 Akkerbouw- en melkveebedrijven met reguliere pacht, 2008

Pachtprijsgebied	Aantal bedrijven	Ha reguliere pacht	Ha cultuurgrond per bedrijf	Ha reguliere pacht/bedrijf	% reguliere pacht/bedrijf
Bouwhoek en Hogeland	621	14.763	67,2	23,8	35,4
Veenkoloniën en Oldambt	922	18.868	73,4	20,5	27,9
Noordelijk weidegebied	2.661	49.184	55,5	18,5	33,3
Oostelijk veehouderijgebied	2.408	33.189	42,7	13,8	32,3
Centraal veehouderijgebied	570	7.746	37,2	13,6	36,5
IJsselmeerpolders	958	26.894	51,6	28,1	54,4
Westelijk Holland	697	12.733	47,6	18,3	38,4
Waterland en Droogmakerijen	256	5.162	57,0	20,2	35,4
Hollands/Utrechts weidegebied	963	13.435	45,8	14,0	30,4
Rivierengebied	716	12.124	48,2	16,9	35,2
Zuidwestelijk akkerbouwgebied	1.915	40.196	49,5	21,0	42,4
Zuidwest-Brabant	270	3.173	40,7	11,8	28,9
Zuidelijk veehouderijgebied	1.933	18.846	35,5	9,7	27,5
Zuid-Limburg	375	4.974	38,4	13,3	34,6
Nederland	15.265	261.287	48,8	17,1	35,0

Bron: Landbouwtelling.

Verandering pachtsom per bedrijf zonder restricties

In tabel 1a is de verandering van de gemiddelde pachtsom per bedrijf na toepassing van de veranderpercentages van 2009 weergegeven in de situatie zonder restricties (10% en/of 2%) aan de pacht prijs. De gemiddelde pachtsom stijgt van ongeveer 8.600 tot 10.300 euro per (akkerbouw- en melkvee)bedrijf, een toename van 1.700 euro (20%).

⁴ De laatste drie tabellen (2a, 3a en 4a) zijn iets anders opgebouwd dan de gerelateerde tabellen 2, 3 en 4. In de tabellen 2a, 3a en 4a zijn de gemiddelde pachtsommen per bedrijf van 2008 en 2009 (na toepassing van de restrictie) weergegeven; in de tabellen 2, 3 en 4 zijn de gemiddelde pachtprizen per hectare van 2009 zonder en met restrictie opgenomen.

Tabel 1a Verandering pachtsom op akkerbouw- en melkveebedrijven (euro/ha) zonder restricties

Pachtprijsgebied	Pacht 2008	Pacht 2009	Pacht 2008	Pacht 2009	Verschil	
	euro/ha	euro/ha	euro/bedrijf	euro/bedrijf	euro/bedrijf	%
Bouwhoek en Hogeland	503	614	11.958	14.597	2.639	22
Veenkoloniën en Oldambt	376	414	7.695	8.472	778	10
Noordelijk weidegebied	456	625	8.428	11.552	3.124	37
Oostelijk veehouderijgebied	511	629	7.043	8.669	1.626	23
Centraal veehouderijgebied	473	643	6.428	8.738	2.310	36
IJsselmeerpolders	680	911	19.090	25.575	6.485	34
Westelijk Holland	433	399	7.910	7.289	-621	-8
Waterland en Droogmakerijen	424	521	8.550	10.505	1.956	23
Hollands/Utrechts weidegebied	475	536	6.627	7.478	851	13
Rivierengebied	464	663	7.857	11.227	3.370	43
Zuidwestelijk akkerbouwgebied	516	604	10.831	12.678	1.847	17
Zuidwest-Brabant	581	569	6.828	6.687	-141	-2
Zuidelijk veehouderijgebied	541	708	5.275	6.903	1.628	31
Zuid-Limburg	570	541	7.560	7.176	-385	-5
Nederland	500	599	8.558	10.253	1.695	20

Effect maximaal 10% overschrijding van de regionorm

Met een plafond van 10% boven de regionorm stijgt de gemiddelde pachtsom met circa 1.300 euro (15%) tot ruim 9.800 per bedrijf (tabel 2a).

Het plafond betekent dat de gemiddelde pachtsom van 2009 (9.842-10.253=) 411 euro per bedrijf lager uitkomt dan zonder restrictie (zie tabel 1a), ofwel een afname van 4% (411/10.253).

Tabel 2a Effect van maximale toegestane overschrijding van de regionorm met 10%

Pachtprijsgebied	Pacht 2008	Pacht 2009	Pacht 2008	Pacht 2009	Verschil	
	euro/ha	euro/ha	euro/bedrijf	euro/bedrijf	euro/bedrijf	%
Bouwhoek en Hogeland	503	589	11.958	14.002	2.044	17
Veenkoloniën en Oldambt	376	404	7.695	8.268	573	7
Noordelijk weidegebied	456	599	8.428	11.071	2.643	31
Oostelijk veehouderijgebied	511	603	7.043	8.311	1.268	18
Centraal veehouderijgebied	473	581	6.428	7.895	1.468	23
IJsselmeerpolders	680	874	19.090	24.536	5.446	29
Westelijk Holland	433	399	7.910	7.289	-621	-8
Waterland en Droogmakerijen	424	498	8.550	10.042	1.492	17
Hollands/Utrechts weidegebied	475	510	6.627	7.115	488	7
Rivierengebied	464	604	7.857	10.228	2.371	30
Zuidwestelijk akkerbouwgebied	516	583	10.831	12.237	1.406	13
Zuidwest-Brabant	581	569	6.828	6.687	-141	-2
Zuidelijk veehouderijgebied	541	659	5.275	6.425	1.150	22
Zuid-Limburg	570	541	7.560	7.176	-385	-5
Nederland	500	575	8.558	9.842	1.284	15

Effect maximum van 2% van de vrije verkeerswaarde

Bij een aftopping op 2% van de vrije grondprijs van 2008 stijgt de gemiddelde pachtsom met 1.350 euro (16%) tot circa 9.900 euro per bedrijf (tabel 3a).

De aftopping betekent dat de gemiddelde pachtsom van 2009 (9.911-10.253=) 342 euro per bedrijf lager uitkomt dan zonder restrictie (zie tabel 1a), ofwel een afname van 3% (342/10.253).

Tabel 3a Effect 2% van de grondprijs als hoogst toelaatbare pachtprijs

Pachtprijsgebied	Pacht 2008 euro/ha	Pacht 2009 euro/ha	Pacht 2008 euro/bedrijf	Pacht 2009 euro/bedrijf	Vershil euro/bedrijf	%
Bouwhoek en Hogeland	503	580	11.958	13.788	1.831	15
Veenkoloniën en Oldambt	376	395	7.695	8.083	389	5
Noordelijk weidegebied	456	579	8.428	10.702	2.273	27
Oostelijk veehouderijgebied	511	599	7.043	8.256	1.213	17
Centraal veehouderijgebied	473	635	6.428	8.629	2.201	34
IJsselmeerpolders	680	851	19.090	23.890	4.800	25
Westelijk Holland	433	397	7.910	7.253	-658	-8
Waterland en Droogmakerijen	424	496	8.550	10.001	1.452	17
Hollands/Utrechts weidegebied	475	536	6.627	7.478	851	13
Rivierengebied	464	653	7.857	11.057	3.200	41
Zuidwestelijk akkerbouwgebied	516	602	10.831	12.636	1.805	17
Zuidwest-Brabant	581	567	6.828	6.663	-165	-2
Zuidelijk veehouderijgebied	541	681	5.275	6.639	1.365	26
Zuid-Limburg	570	540	7.560	7.163	-398	-5
Nederland	500	579	8.558	9.911	1.352	16

Gecombineerde effect van beide maxima

Met beide maxima stijgt de gemiddelde pachtsom met 1.130 euro (13%) tot circa 9.700 euro per bedrijf (tabel 4a).

Het gecombineerde effect van beide maxima betekent dat de gemiddelde pachtsom van 2009 (9.688-10.253=) 565 euro per bedrijf lager uitkomt dan zonder restricties (zie tabel 1a), ofwel een afname van 6% (565/10.253).

Tabel 4a Effect 2% van de grondprijs of 110% van de regionorm als hoogst toelaatbare pachtprijs

Pachtprijsgebied	Pacht 2008 euro/ha	Pacht 2009 euro/ha	Pacht 2008 euro/bedrijf	Pacht 2009 euro/bedrijf	Vershil euro/bedrijf	%
Bouwhoek en Hogeland	503	573	11.958	13.622	1.664	14
Veenkoloniën en Oldambt	376	392	7.695	8.022	327	4
Noordelijk weidegebied	456	576	8.428	10.646	2.218	26
Oostelijk veehouderijgebied	511	591	7.043	8.146	1.103	16
Centraal veehouderijgebied	473	581	6.428	7.895	1.468	23
IJsselmeerpolders	680	846	19.090	23.750	4.660	24
Westelijk Holland	433	397	7.910	7.253	-658	-8
Waterland en Droogmakerijen	424	492	8.550	9.921	1.371	16
Hollands/Utrechts weidegebied	475	510	6.627	7.115	488	7
Rivierengebied	464	604	7.857	10.228	2.371	30
Zuidwestelijk akkerbouwgebied	516	583	10.831	12.237	1.406	13
Zuidwest-Brabant	581	567	6.828	6.663	-165	-2
Zuidelijk veehouderijgebied	541	657	5.275	6.405	1.131	21
Zuid-Limburg	570	540	7.560	7.163	-398	-5
Nederland	500	566	8.558	9.688	1.130	13

Bijlage 2 Grondprijs per pacht prijsgebied

Grondprijs (euro/ha) naar pacht prijsgebied (groepen van landbouwgebieden), 2003-2008

Pachtprijsgebied	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Bouwhoek en Hogeland	24.840	25.978	21.271	24.836	30.153	39.657
Veenkoloniën en Oldambt	22.288	20.235	20.244	21.803	24.968	31.271
Noordelijk weidegebied	22.249	20.862	21.565	23.256	26.114	32.521
Oostelijk veehouderijgebied	32.478	28.105	28.980	29.380	33.927	40.946
Centraal veehouderijgebied	38.154	36.259	37.372	36.214	40.434	46.025
IJsselmeerpolders	47.699	40.789	39.831	40.641	40.839	55.699
Westelijk Holland	38.148	32.181	30.349	29.207	39.583	46.519
Waterland en Droogmakerijen	22.304	20.941	22.467	25.199	27.353	33.269
Hollands/Utrechts weidegebied	34.205	32.357	31.172	32.011	34.699	38.480
Rivierengebied	40.508	36.145	36.339	35.980	42.240	47.104
Zuidwestelijk akkerbouwgebied	32.237	30.574	32.000	32.178	37.455	45.396
Zuidwest-Brabant	39.675	37.661	34.551	33.433	39.426	48.374
Zuidelijk veehouderijgebied	37.329	35.935	34.726	36.591	40.642	48.492
Zuid-Limburg	37.695	35.621	36.070	38.078	37.839	44.528
Nederland	31.995	29.408	28.678	29.116	32.626	40.972

Bron: DLG (Infogram), bewerking LEI.

Bijlage 3 Grondprijs per landbouwgebied

Grondprijs (euro/ha) naar CBS-landbouwgebieden (66), 2008

Groepen landbouwgebieden (14)		Landbouwgebieden (66)		Grondprijs a)
nr.	naam	nr.	naam	
1	Bouwhoek en Hogeland	2001	De Marne	40.785
1	Bouwhoek en Hogeland	2006	Oostelijk Hogeland	41.823
1	Bouwhoek en Hogeland	2101	Noordelijk Friesland	38.304
2	Veenkoloniën en Oldambt	2003	Oostelijke bouwstreek in Groningen	33.509
2	Veenkoloniën en Oldambt	2004	Westerwolde en Groninger Veenkoloniën	31.749
2	Veenkoloniën en Oldambt	2202	Smilde en Centraal zandgebied in Drenthe	29.219
2	Veenkoloniën en Oldambt	2205	Drentse Veenkoloniën en Hondsrug	31.016
3	Noordelijk weidegebied	2002	Centraal weidegebied in Groningen	33.727
3	Noordelijk weidegebied	2005	Groninger zuidelijk Westerkwartier	29.815
3	Noordelijk weidegebied	2102	Weidestreek in Friesland	32.339
3	Noordelijk weidegebied	2103	De Wouden	31.069
3	Noordelijk weidegebied	2104	Eilanden	29.678
3	Noordelijk weidegebied	2201	Weidegebied van het Noorderveld	30.113
3	Noordelijk weidegebied	2203	Zuidwestelijk weidegebied in Drenthe	30.082
3	Noordelijk weidegebied	2301	Weidegebied in Overijssel	36.840
4	Oostelijk veehouderijgebied	2204	Zuidelijk zandgebied in Drenthe	28.420
4	Oostelijk veehouderijgebied	2302	Noordoost Overijssel	35.735
4	Oostelijk veehouderijgebied	2303	Twente	48.273
4	Oostelijk veehouderijgebied	2304	Salland	43.271
4	Oostelijk veehouderijgebied	2502	IJsselstreek	42.346
4	Oostelijk veehouderijgebied	2503	Zuidelijk Gelderland	43.981
4	Oostelijk veehouderijgebied	2508	Achterhoek	41.073
5	Centraal veehouderijgebied	2501	Oostelijke Veluwe	36.597
5	Centraal veehouderijgebied	2507	Westelijke Veluwe	50.403
5	Centraal veehouderijgebied	2605	Zandgebied in Utrecht	59.908
6	IJsselmeerpolders	2401	Noordoostelijke Polder	55.689
6	IJsselmeerpolders	2402	Zuidelijke IJsselmeerpolders	62.643
6	IJsselmeerpolders	2701	Wieringen en Wieringermeer	42.949
7	Westelijk Holland	2702	Haarlemmermeer	79.701
7	Westelijk Holland	2703	Amstelland en Aalsmeer	44.387
7	Westelijk Holland	2704	Texel en Land van Zijpe	37.028
7	Westelijk Holland	2705	West-Friesland en omgeving	43.598
7	Westelijk Holland	2708	Kennemerland	49.616
7	Westelijk Holland	2802	Rotterdam en omgeving	107.360
7	Westelijk Holland	2804	Westelijk Rijnland	58.831
7	Westelijk Holland	2805	Boskoop en Rijnveld	66.114
7	Westelijk Holland	2808	Bollenstreek	83.940
7	Westelijk Holland	2809	Westland en Zuidhollandse Droogmakerijen	69.034
8	Waterland en Droogmakerijen	2706	Waterland en Droogmakerijen	33.269

Grondprijs (euro/ha) naar CBS-landbouwgebieden (66), 2008 (vervolg)

Landbouwgebieden (66)		Groepen landbouwgebieden (14)		Grondprijs a)
code	naam	nr.	naam	
9	Hollands/Utrechts weidegebied	2602	Westelijk weidegebied in Utrecht	41.535
9	Hollands/Utrechts weidegebied	2604	Eemland	44.242
9	Hollands/Utrechts weidegebied	2707	't Gein en Gooiland	37.561
9	Hollands/Utrechts weidegebied	2806	Krimpenerwaard en Oostelijk Rijnland	37.079
9	Hollands/Utrechts weidegebied	2807	Alblasserwaard en Vijfherenlanden	35.986
10	Rivierengebied	2504	Oostelijke Betuwe en Nijmegen	66.116
10	Rivierengebied	2505	Veluwezoom en Betuwe	44.205
10	Rivierengebied	2506	Bommelerwaard	49.284
10	Rivierengebied	2601	Kromme Rijnstreek en Heuvelrug	54.909
10	Rivierengebied	2603	Centraal tuinbouwgebied in Utrecht	55.336
10	Rivierengebied	3004	Oostelijk Langstraat	42.828
11	Zuidwestelijk akkerbouwgebied	2801	Voorne-Putten en Hoeksche Waard	52.898
11	Zuidwestelijk akkerbouwgebied	2803	Goeree-Overflakkee	51.878
11	Zuidwestelijk akkerbouwgebied	2901	Noordelijk Zeeland	43.519
11	Zuidwestelijk akkerbouwgebied	2902	Walcheren en Zuid-Beveland	45.922
11	Zuidwestelijk akkerbouwgebied	2903	Zeeuwsch-Vlaanderen	38.257
11	Zuidwestelijk akkerbouwgebied	3001	Noordwesthoek	45.542
11	Zuidwestelijk akkerbouwgebied	3003	Biesbosch	51.183
12	Zuidwest-Brabant	3005	Westelijke Zandgronden	47.167
12	Zuidwest-Brabant	3006	Land van Breda	51.316
13	Zuidelijk veehouderijgebied	3002	Westelijke Langstraat	47.023
13	Zuidelijk veehouderijgebied	3007	De Kempen	49.612
13	Zuidelijk veehouderijgebied	3008	Midden Noord-Brabant	54.936
13	Zuidelijk veehouderijgebied	3009	Maasland en Land van Cuijk	49.227
13	Zuidelijk veehouderijgebied	3010	Westelijk Peelgebied	52.914
13	Zuidelijk veehouderijgebied	3101	Noord-Limburg	42.710
14	Zuid-Limburg	3102	Zuid-Limburg	44.528

a) Voor de berekening van de grondprijs per landbouwgebied (66) zie voetnoot op bladzijde 5.
Bron: DLG (Infogram), bewerking LEI.